

Κωδικός Μαθήματος MLAW-512	Τίτλος Μαθήματος Δίκαιο Ενέργειας και Περιβάλλοντος	Πιστωτικές Μονάδες ECTS 10
Τμήμα Νομική	Εξάμηνο Χειμερινό/Εαρινό	Προαπαιτούμενα Κανένα
Κατηγορία Μαθήματος Επιλογής	Γνωστική Περιοχή Ευρωπαϊκό Δίκαιο Επιχειρήσεων	Γλώσσα Διδασκαλίας Ελληνικά
Επίπεδο Μαθήματος Μεταπτυχιακό	Έτος Σπουδών 1 ^ο	Λέκτορας(ες) Ναταλία Χαραλαμπίδου

Στόχοι του Μαθήματος:

Το Δίκαιο Ενέργειας και Περιβάλλοντος αποτελεί ένα από τα σχετικά σύγχρονα, γοργά εξελισσόμενα και πολυσχιδή δίκαια. Η διαμόρφωση της ενεργειακής πολιτικής των Κρατών είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με ζητήματα περιβαλλοντικής πολιτικής, τόσο σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης όσο και σε εθνικό επίπεδο. Παράλληλα, η ολοένα αυξανόμενη ανάγκη χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και η ταυτόχρονη ανάγκη ρύθμισης των σχετικών με αυτή νομικών και όχι μόνο ζητημάτων λαμβάνουν βαθμιαία όλο και μεγαλύτερη προσοχή και ενίσχυση, με αποτέλεσμα την ανάπτυξη σήμερα ενός ιδιαίτερα μεγάλου φάσματος τεχνοοικονομικών αλλά και πολλών νομικών προκλήσεων. Στόχος του μαθήματος είναι η παροχή προς τους φοιτητές όλων εκείνων των μαθησιακών εφοδίων (γνώσεων και τεχνικών) που απαιτούνται για την κατανόηση του ευρύτερου νομοθετικού πλαισίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης που διέπει την εξασφάλιση ενός «ισοζυγίου» ανάμεσα στην πλήρη αξιοποίηση των πηγών ενέργειας και την περιβαλλοντική συνείδηση και δράση. Ειδικότερα, στα πλαίσια του εν λόγω μαθήματος, επιχειρείται όπως οι φοιτητές καταστούν γνώστες και εν δυνάμει εφαρμοστές, αφενός της σχετικής με το αντικείμενο Ευρωπαϊκής νομοθεσίας (π.χ. Κανονισμοί, Οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης αναφορικά με την απελευθέρωση των αγορών του φυσικού αερίου και του ηλεκτρισμού) και αφετέρου της αλληλεπίδρασης αυτής της νομοθεσίας με άλλες νομοθεσίες όπως, π.χ. το δίκαιο του ανταγωνισμού και των κρατικών ενισχύσεων, η προστασία του καταναλωτή και το δίκαιο των δημοσίων συμβάσεων. Αποσκοπώντας σε μία σύνθετη και συνδυασμένη παρουσίαση και κριτική αξιολόγηση των βασικότερων πτυχών του δικαίου της ενέργειας και του περιβάλλοντος, οι φοιτητές αναμένεται να καταστούν ικανοί να χειριστούν πρακτικά ζητήματα κανονιστικού και ρυθμιστικού πεδίου οργάνωσης και λειτουργίας των

αγορών ηλεκτρικής ενέργειας, φυσικού αερίου και πετρελαιοειδών προϊόντων, καθώς επίσης και ειδικών νομοτεχνικών ζητημάτων που άπτονται της προώθησης παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.

Μαθησιακά Αποτελέσματα:

Με την ολοκλήρωση των διαλέξεων στο μάθημα Δίκαιο Ενέργειας και Περιβάλλοντος, οι φοιτητές:

1. Θα έχουν αναπτύξει ένα σωστό και μεθοδικό τρόπο προσέγγισης του Ευρωπαϊκού Δικαίου, ο οποίος θα συνδυάζει αρμονικά το τρίπτυχο Εντοπισμός – Ανάλυση – Εφαρμογή του δικαίου.
2. Θα έχουν αναπτύξει ένα σωστά δομημένο ερευνητικό προσανατολισμό αναφορικά με την αναζήτηση και την κριτική αξιολόγηση νομολογίας/νομοθεσίας, αλλά και βιβλιογραφίας.
3. Θα έχουν εργασθεί τόσο σε ατομικό αλλά κυρίως σε ομαδικό επίπεδο και θα έχουν εκφραστεί και ειδικότερα επιχειρηματολογήσει μέσα στα πλαίσια ενός εποικοδομητικού (ακαδημαϊκού) διαλόγου.
4. Θα έχουν αναπτύξει εκείνες τις δεξιότητες που απαιτούνται για προβολή και παρουσίαση σωστά δομημένων νομικών επιχειρημάτων, με ταυτόχρονη παραπομπή σε νομολογία και θεωρητικές προσεγγίσεις.
5. Θα έχουν αναπτύξει εκείνες τις δεξιότητες που απαιτούνται για να εντοπίζουν και να αξιολογούν τις εξελίξεις τόσο της νομοθεσίας όσο και της νομολογίας αναφορικά με διάφορες πτυχές του δικαίου του ανταγωνισμού και να είναι σε θέση να διαμορφώσουν εισηγήσεις για αποτελεσματικότερη εφαρμογή των βασικών αρχών του δικαίου του ανταγωνισμού.
6. Θα έχουν εξοικειωθεί σε πολύ μεγάλο βαθμό με την αναγκαιότητα παροχής άμεσων, εξειδικευμένων και επαρκώς τεκμηριωμένων νομικών γνωματεύσεων σε σειρά ζητημάτων Δικαίου Ενέργειας και Περιβάλλοντος.

Περιεχόμενο του Μαθήματος:

Κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας του μαθήματος, οι φοιτητές θα καλύψουν τα ακόλουθα θέματα:

1. Διεθνείς και Ευρωπαϊκές τάσεις στον τομέα της ενέργειας (συρρίκνωση ενεργειακών αποθεμάτων, ετερόκλητο ενεργειακό μείγμα στα Κράτη Μέλη της Ε.Ε. και εξάρτηση από τρίτες χώρες).

2. Το ατομικό δικαίωμα στο Περιβάλλον και η υποχρέωση του Κράτους για την λήψη μέτρων προστασίας του Περιβάλλοντος.
3. Η νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το περιβάλλον και οι μηχανισμοί ελέγχου για προστασία για την προστασία του Περιβάλλοντος σε εθνικό επίπεδο και η δικαστική προστασία σε περιβαλλοντικές διαφορές.
4. Το ευρωπαϊκό και το εθνικό θεσμικό πλαίσιο για την προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (Οδηγία 2009/28/EK
5. Ενεργειακή πολιτική της Ε.Ε. πριν και μετά τη Συνθήκη της Λισαβόνας (Από την Απόφαση του Δικαστηρίου της Ε.Ε. στην Υπόθεση *Campus Oil* στο Άρθρο 194 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ε.Ε.).
6. Ο στόχος της διασφάλισης ενεργειακού εφοδιασμού των Κρατών Μελών μέσω της διασύνδεσης ενεργειακών δικτύων και οι νομικές προκλήσεις στο δίκαιο της εσωτερικής αγοράς της Ε.Ε.
7. Η σταδιακή απελευθέρωση των αγορών του ηλεκτρισμού και του φυσικού αερίου (Το Τρίτο Πακέτο Ενέργειας – Οδηγίες 2009/72/EK και 2009/73/EK)
8. Ο ρόλος, η αποτελεσματικότητα, η ανεξαρτησία και οι αρμοδιότητες των Εθνικών Ρυθμιστικών Αρχών Ενέργειας.
9. Θέματα εφαρμογής δικαίου ελεύθερου ανταγωνισμού και δικαίου δημοσίων συμβάσεων στον τομέα της ενέργειας.

Μαθησιακές Δραστηριότητες και Διδακτικές Μέθοδοι:

«Interactive» διαλέξεις, ατομική μελέτη, ομάδες εργασίας, σύντομες παρουσιάσεις

Μέθοδοι Αξιολόγησης:

Εξέταση σε σύνθετα πρακτικά ερωτήματα, Εκπόνηση γραπτής εργασίας έκτασης 5,000 λέξεων, παρουσιάσεις

Βασικά Διδακτικά Εγχειρίδια/Βιβλιογραφία:

Συγγραφέας	Τίτλος	Εκδότης	Έτος
Αν. Τάχου	Δίκαιο προστασίας περιβάλλοντος	Εκδόσεις Σάκκουλα	2006
Γλ. Σιούτη	Εγχειρίδιο δικαίου περιβάλλοντος	Αντ. Ν. Σάκκουλας	2003
Θ. Πανάγος	Το θεσμικό πλαίσιο της αγοράς ενέργειας	Εκδόσεις Σάκκουλα	2012
Ν.Ε Φαραντούρης	Ενέργεια: Δίκαιο, Οικονομία & Πολιτική	Νομική Βιβλιοθήκη	2012
J. Lawe	Oil and Gas Law in a Nutshell	St. Paul : Thomson-West	2003
P.Sands, J. Peel, A. Fabra, R. MacKenzie	Principles of International Environmental Law	Cambridge University Press	2012
R. Lyster, A. Bradbrook	Energy Law and the Environment	Cambridge University Press	2006
P.B Sahasranaman	Handbook of Environmental Law	Oxford University Press	2012
M. Roggenkamp, C. Redgwell	Energy Law in Europe	Oxford University Press	2007
B.Barton, A. Lucas, L.Barrera - Hernandez, Anita Ronne	Regulating Energy and Natural Resources	Oxford University Press	2006

Άλλα Προτεινόμενα Διδακτικά Εγχειρίδια/Βιβλιογραφία

Συγγραφέας	Τίτλος	Εκδότης	Έτος
Elli Louka	International Environmental Law	Cambridge University Press	2006
J. Holder M.Lee	Environmental Protection, Law and Policy	Cambridge University Press	2007
A.Flournoy D.Driesan	Beyond Environmental Law	Cambridge University Press	2010
S. Vanderheiden	Atmospheric Justice A Political Theory of Climate Change	Oxford University Press	2009
A.Palmer, C.Robb	International Environmental Law Reports	Cambridge University Press	2005
Θ. Πανάγος	Ο διαχωρισμός των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον τομέα της ενέργειας	Εκδόσεις Σάκκουλα	2011
Κ. Βατάλης	Εισαγωγή στο δίκαιο ηλεκτροπαραγωγής απο ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (ΑΠΕ)	Δίκαιο & Οικονομία Π.Ν Σάκκουλας	2007